

Karhulan Yhteiskoulu

SELVITYS KIVIKOULUN RAKENNUSVAIHEISTA

Karhulan koulukeskuksen asemakaavamuutos, kaava nro. 0421

Kotkan kaupunki, kaupunkisuunnittelu

7.8.2023

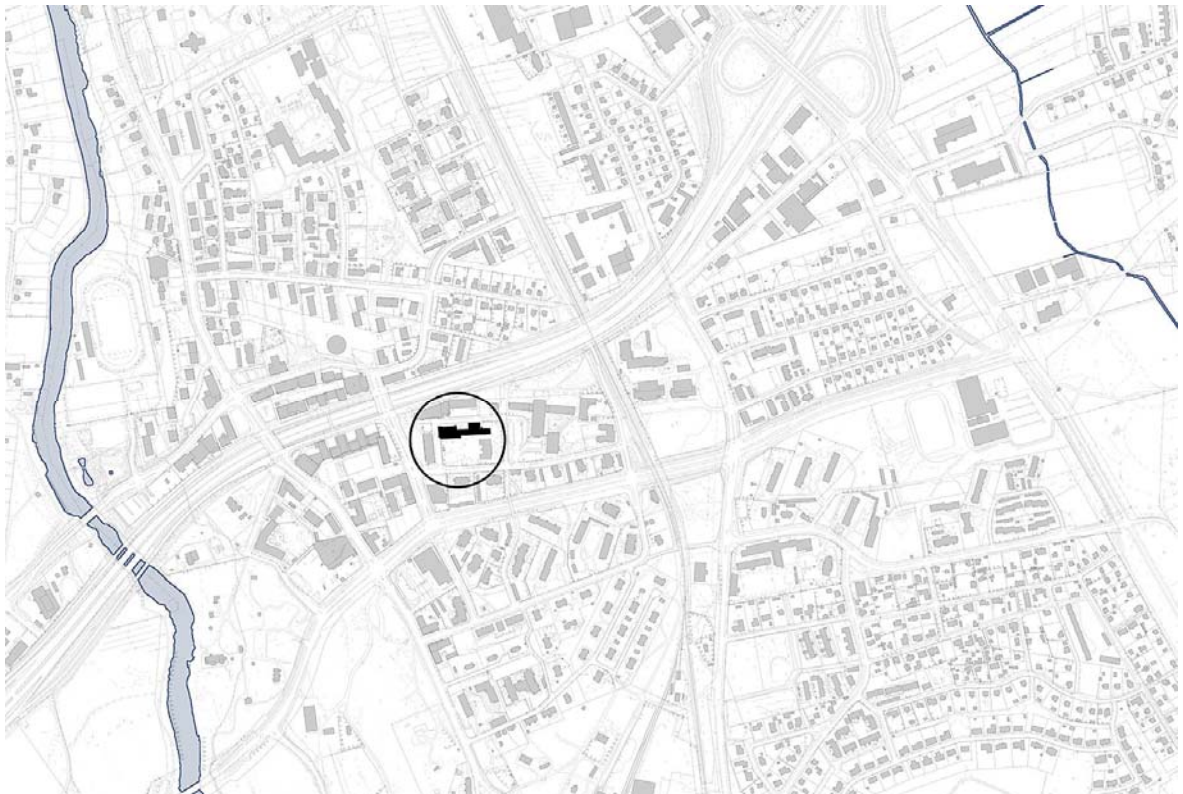
SELVITYS KIVIKOULUN RAKENNUSVAIHEISTA

Karhulan keskustassa sijaitsevan Karhulan koulun alueelle ollaan laatimassa asemakaavamuutosta. Kaavamuutoksen tavoitteena on rakentaa olevan koulun yhteyteen julkisia palveluita tarjoava uudisrakennus. Rakennukseen on suunniteltu sijoittuvaksi koulun laajennustilojen lisäksi kirjasto sekä nuorisotiloja. Hanke perustuu valtuuston hyväksymiin Karhulan alueen palveluverkon selvityksiin sekä aiheesta käytyyn arkkitehtuurikilpailuun.

Hankkeen lähtökohtana on ollut uudisosan toteuttaminen kivikoulun laajennuksena. Uudisosan päämassa on suunniteltu sijoittuvaksi entisen linja-autoaseman sekä asemakentän päälle. Kosketuspinta uudisosan ja olevan kivikoulurakennuksen välille on suunniteltu varsin hienovaraiseksi, jotta kivikoulun osalta muutoksia tarvitaan mahdollisimman vähän. Hankkeen yhteydessä olevan kivikoulun tiloja kunnostetaan ja uudistetaan tarvittavilta osin. Asemakaavan odotetaan olevan valmis vuodenvaihteessa 2023 - 2024. Työt alueella alkavat katuverkon uudistamisella 2024. Kivikoulun laajennusosan rakentaminen on ajoitettu vuosille 2025 - 2027. Kivikoulun kanssa samassa pihapiirissä sijaitsevan puukoulun tilannetta tarkastellaan omana kaavahankkeenaan.

Hankkeen yhteydessä on selvitetty alueen ominaispiirteitä mm. puukoulun rakennushistoriaa sekä korjattavuutta. Kivikoulun rakennusvaiheselvityksen tarkoituksena on selvittää kivikoulun historiaa sekä rakentamisen vaiheita. Selvityksen on laatinut Kotkan kaupungin kaupunkisuunnittelu, kaavoitusarkkitehti Jarkko Puro 2023. (Lähde: Vuosikymmenten virtaa, Kymin Suomalaisesta yhteiskoulusta Karhulan kouluun ja lukioon 90 vuotta, Jari Arvio, peda.net)

Kuvateksti: Koulukeskuksen alue ympäröitynä, kivikoulu mustalla värillä.

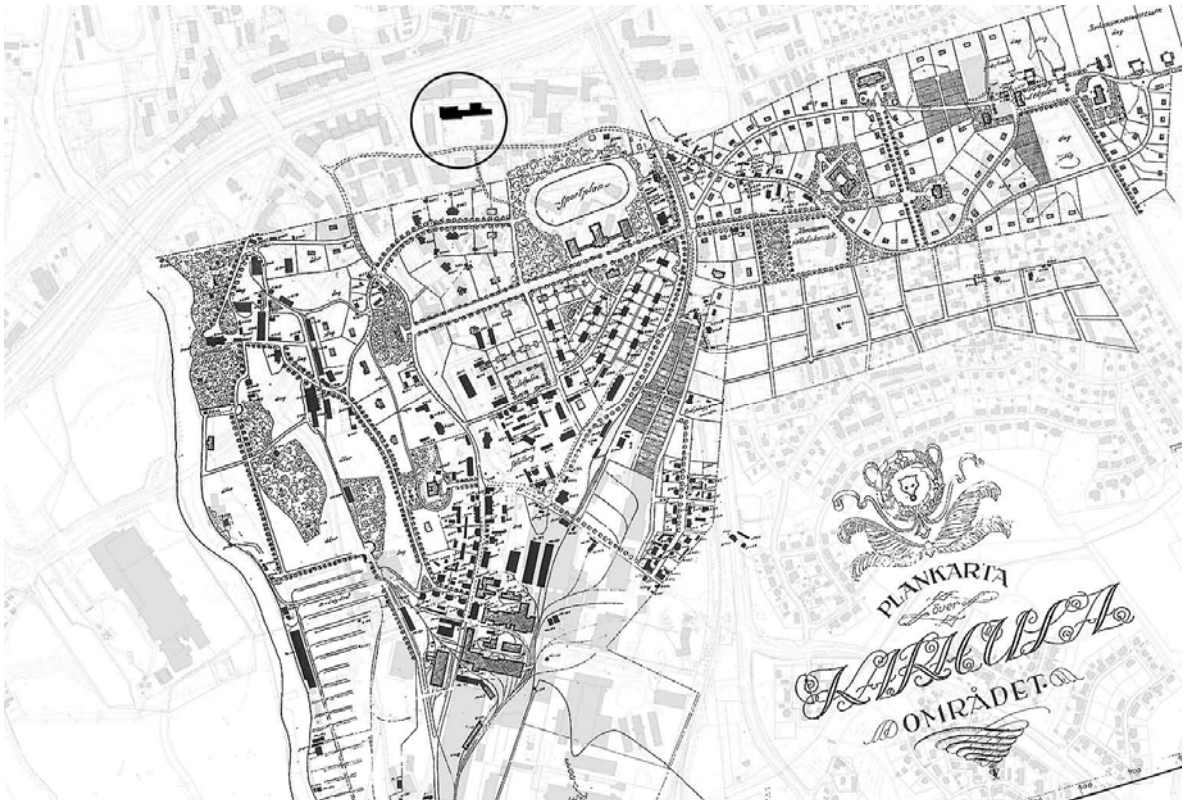

KARHULAN KESKUSTAN VAIHEITA.

Karhulan alueelle alkoi syntyä asuinkeskittymiä uuden kirkon rakentamisen myötä 1700-luvun alussa. Kirkko rakennettiin hiekkaharjun päälle Korkeakosken jokihaaran varrelle. Nykyisen keskustan alueelle puolestaan rakennettiin Kymin kirkkoherran pappila. Joen vartta seuraileva pohjois-etelä suuntainen tie (nykyinen Karhulantie) yhdisti kylämäisiä asuinrakennusryhmiä. Kymin kunnan keskus, myöhemmin Karhulan kauppala, syntyi paikkaan, jossa suuri rantatie ylittää Kymijoen. Uittokelpoinen Kymijoki yhdisti lähes ehtymättömiä KeskiSuomen metsävarantoja sekä satamiksi kelpaavia Suomenlahden poukamia.

1800-luvun puolen välin jälkeen alueen rakenne mullistui sahateollisuuden läpimurron seurauksena. Useiden sahojen lisäksi Karhulaan perustettiin muun muassa lasitehdas, tiilitehdas sekä vesivoimaloita. Teollisuus sai ympärilleen asuinrakennuksia sekä 1890-luvulla mm. kansakoulun ja sairaalan. Keskusta siirtyi tehtaan portin tuntumasta nykyiselle paikalleen 1930-luvulla erityisesti Kyminlinnantien sillan valmistumisen seurauksena. Eteläinen Karhula profiloitui vähitellen teollisuus- ja asuinalueeksi, kun taas keskustan toiminnot keskittyivät Karhulantien ja valtatie risteyksen tuntumaan nykyiseen sijaintiinsa. Karhulan alueen voimakkain kasvu ajoittuu toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Sotakorvausten maksaminen sai aikaan voimakasta kasvua alueen teollisuudessa. Teollisuuden kasvu siivitti myös muun yhteiskunnan kehittymistä. Kasvun seurauksena agraarikulttuurin ajalta periytyvä kirkonkylä alkoi rakentua uuden ajan mukaiseksi keskustataajamaksi.

Kuvateksti: Eteläiseen Karhulaan Ahlströmin maille laadittu suunnitelma vuodelta 1926. Nykyinen koulukeskus ympäröitynä.

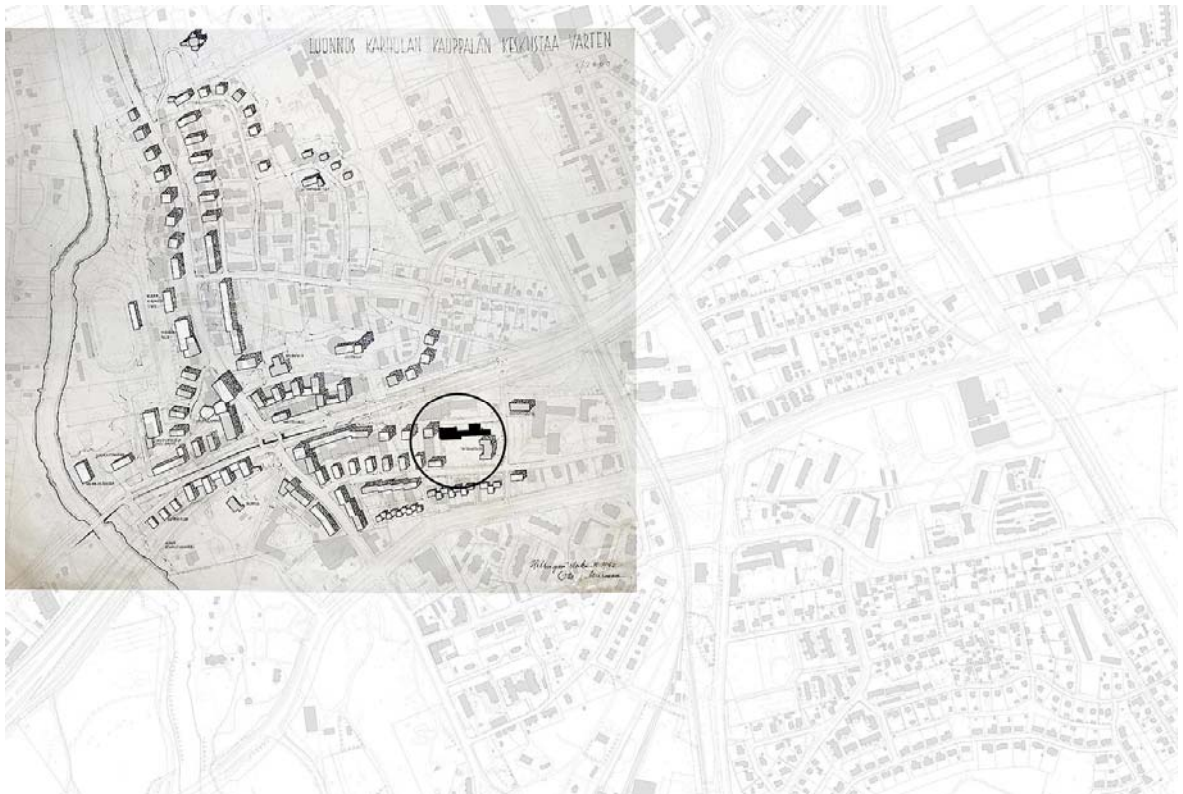

Alueen ensimmäisen osayleiskaavaluonnoksen laati Otto-Iivari Meurman alkusyksystä 1950. Meurmanin organisoimissa ja luonnonläheisessä suunnitteluideologiassa korostui ajan hengen mukaan autoliikenteen mittakaava. 1960-luvun Olli Kivisen pääosin toteutumatta jääneissä kaavasuunnitelmassa tämä korostui entisestään. Meurmanin kädenjäljen lisäksi Karhulan keskustassa näkyvät erityisesti arkkitehtien Osmo Sipari ja Ulla Hjeltin rakennussuunnitelmat. Osmo Siparin veistoksellisissa betonirakennuksissa korostuvat materiaalien ja muotojen rehellisyys ja jopa asketismi. Ulla Hjeltin kädenjälki on herkempää ja mittakaavallisesti ihmismäisempää. Hjeltin suunnittelemat rakennukset edustavat sodanjälkeistä pehmeämpää funkista.

Kauppalan keskustan voimakas uudistuminen sijoittui aikakauteen, jolloin autoistuminen teki läpimurtoa. Tämän aikakauden perintönä on syntynyt autoliikenteen tarpeiden mukaan suunniteltu kaupunkitila, leveät useampikaistaiset kadut, laajat paikoitusalueet sekä korostetun betoninen maisema.

Vuodet eivät ole kohdelleet keskustarakennusten luomaa ympäristöä kovin lempeästi. 1950-luvun rakennuskantaa on pidetty yllä vaihtelevasti, mutta ilman suurta kunnianhimoa ympäristön säilyttämiseksi. Karhulan keskusta on kuitenkin edelleen parhaiten säilyneitä kauppalan keskustoja Suomessa. Alueelle leimansa antaa 1950-luvun henki, rohkea ja moderni arkkitehtuuri sekä autoistumisen aikakaudelta periytyvä liikkumisen vapautta heijastava maisema.

Kuvateksti: Arkkitehti professori Otto Iivari Meurmanin 1950 laatima suunnitelmakartta Karhulaan. Nykyinen koulukeskus ympyröitynä.

KARHULAN YHTEISKOULUN RAKENTAMISEN VAIHEITA

Yleinen oppivelvollisuuslaki säädettiin Suomeen 1921. Kymin kunta oli tuolloin n. 15 000 asukkaan voimakkaasti teollistuva kunta, jossa ei ollut omaa oppikoulua. Voimakas kasvu ja hankalat yhteydet Kotkan oppikouluun herättivät ajatuksen oman oppikoulun perustamisesta paikkakunnalle. Kymin Yhteiskoulun perustava kokous pidettiin Karhulan kansakoululla 27.8.1920. Koulun nimeksi päätettiin antaa ”Suomalainen yhteiskoulu Kymissä”. Yhteiskoulu avasi mahdollisuuden myös tyttöjen koulunkäyntiin.

Ilman valtion apua toimivan koulun alkutaival oli kivikkoinen, ja taloudelliset vaikeudet ja toimitilakysymykset uhkasivatkin muodostua ylivoimaisiksi. Ilman omaa rakennusta joutui koulu toimimaan mm. Karhulan ja Sunilan kansakoulujen tiloissa sekä Sammontalon salin parvella. Valtion tuen saaminen edellytti omaa koulurakennusta.

Vuonna 1923 saatiin Karhulaan viimein oma yhteiskoulurakennus. Hirsirunkoinen tyyliltään klassismia edustava koulurakennus ”Valon linna” valmistui seurakunnalta vuokratulle tontille.

Kuvateksti: 1923 valmistunut Valon linna alkuperäisessä hirsipintaisessa asussaan, (peda.net).

Toisen maailmansodan päättymisen aikaansaama alueen teollinen kasvu sai aikaan myös merkittävän kasvun oppilasmäärissä. Ahtaaksi käyneen hirsikoulun viereen päätettiin toteuttaa uusi kivikoulu Ulla Hjeltin suunnitelmien mukaan. Kivikoulun ensimmäinen vaihe valmistui syksyllä 1954. Rakennus oli yksikertainen, komikerroksinen ja harjakattoinen rakennus, jonka rapattuja julkisivuja jäsensivät konstailemattomat suuret ikkunaryhmät. Pohjoisen suuntaan aukotus oli niukempaa lukuun ottamatta portaikkojen vertikaalisia ikkunakenttiä. Rakennuksessa oli yhdeksän luokkahuonetta kolmessa kerroksessa, voimistelusalit, opettajainhuone sekä kellarikerroksessa pukuhuoneet suihkutiloihin.

Oppilasmäärien edelleen kasvaessa kävi vasta valmistunut kivikoulukin nopeasti ahtaaksi. Itään, sairaalaan suuntaan, valmistui laajennus 1957. Laajennus piti sisällään mm. viisi uutta luokkahuonetta, suuremman voimistelusalin sekä opettajien huoneen. Laajennus jatkoi aiemmin valmistuneen rakennuksen arkkitehtonista ilmettä sekä massoitteilua.

Kolmannessa rakennusvaiheessa koulua laajennettiin edelleen idän suuntaan sekä länteen suurella voimistelu- ja juhlasalilla. Suunnittelijana jatkoi Ulla Hjelt. Juhlasalin matalampi ja laajempi rakennusmassa poikkeaa yleisilmeeltään muusta koulusta. Juhlasalin sivuseiniä ja erityisesti pohjoiseen suuntautuvaa julkisivua rytmittävät suuret ikkunapinnat, sekä viistot rungon ulkopuoliset pilasterit. Länteen suuntautuva päätyseinä on yksinkertainen ja harmoninen massa, jonka alla, katutasossa kulkee arkadikäytävä. Suunnitelmissa ollut neljäs rakennusvaihe olisi jatkanut rakennusta edelleen itään tuoden koululle mm. lisää luokkatiloja sekä talonmiehen asunnon. Neljäs laajennus jäi kuitenkin toteuttamatta.

Kuvateksti: Kivikoulu toisen rakennusvaiheen valmistuttua. Postikortti 1950-luvulta, (peda.net).

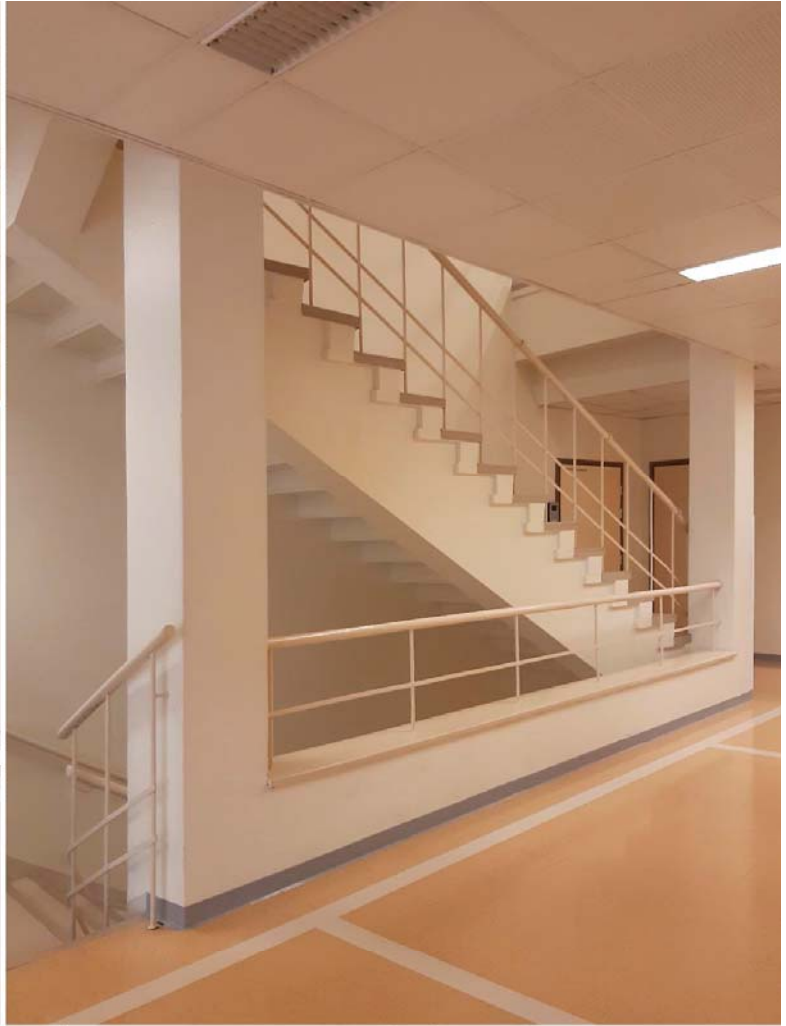
1950-luvun kolmen rakennusvaiheen jälkeen on kouluun myöhemmin lisätty lähinnä teknisluonteisia laajennuksia: hissitorni rungon ulkopuolelle, konehuoneita vesikaton yläpuolelle sekä ruokalaan apu- ja lastaustiloja. Vaikka muutokset ovatkin merkittäviä, on kokonaisuus säilyttänyt 1950-luvun ilmeensä suhteellisen hyvin.

Sisätiloissa rakennuksen perusolemus ja huonejako ovat pääosin säilyneet. Sen sijaan sisätilojen alkuperäiset materiaalit sekä värit ovat saaneet remonttien ja taloteknisten muutosten myötä suurelta osin väistyä. Erityisen valitettavana voidaan pitää luokkahuoneissa tapahtuneita materiaali muutoksia. Lähes kaikista luokkatiloista on remonttien yhteydessä poistettu etuseinässä ollut pystysuuntainen vinovuoripanelointi. Puumateriaalinen reliefimäinen seinäpinta pehmensi ja rikastutti muuten kivipintaista luokkaa tuoden tilaan Ulla Hjeltin suunnitelmille tyypillistä inhimillisyyttä. Samoin kadonnut on aiemmin kaikkiin luokkiin kuulunut opettajan koroke, eli katederi. Muuhun tilaan nähden viistossa olevan korokkeen etureuna sai suuntansa luokkatilan viistosta ovisyvennyksestä.

Karhulan koulu on nykyiselläänkin tärkeä osa Karhulan keskusta-aluetta. Hjeltin kivikoulurakennus edustaa muun keskustan tavoin lähinnä sodanjälkeen syntynyttä ihmisläheisempää funktionalismia. Muun keskustarakentamisen tavoin, myös kivikoulu sijaitsee tontillaan valtatie uraa reunustaen. Sekä puu-, että kivikoulu omaavat rakennustaiteellisia ja kaupunkikuvallisia arvoja, mutta niillä on myös erittäin merkittävä yhteiskunnallinen sosiaalinen arvo.

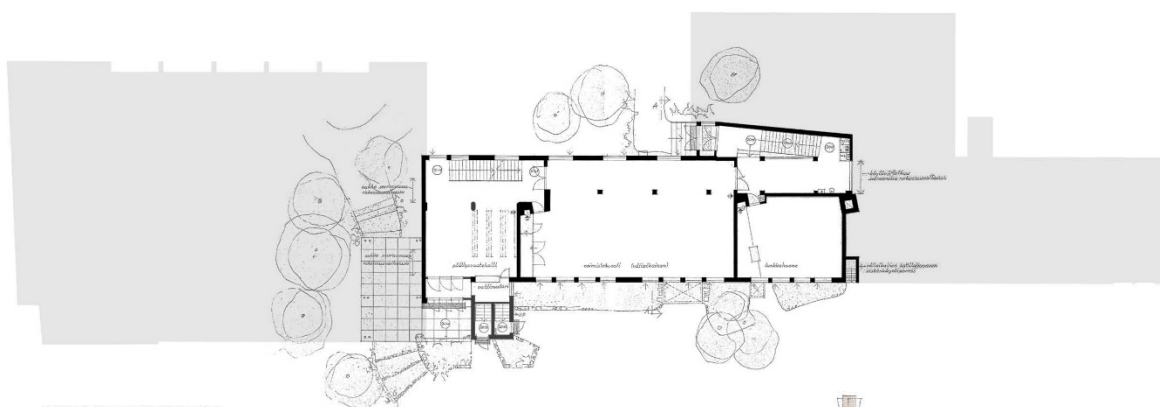
Kuvateksti: Kivikoulu tänään. Seuraavalla sivulla vasemmalla alhaalla ainoa säästynyt sisätilojen vinovuoripaneloitu seinä. Oikealla alhaalla ruokalan laajennuksen vuoksi sisätilaan jääneet entiset ulkoseinän pilasterit.

ENSIMMÄINEN RAKENNUSVAIHE 1953 (1:650)

Karhulan yhteiskoulun kivirakennus sijoittuu valtaien suuntaisesti puukoulun kanssa kulmittain muodostaen etelään avautuvan välituntipihan. Rakennuksen mittasuhteet mukailivat varsin tarkasti 4 vuotta aikaisemmin valmistunutta vieressä olevaa naistensairaala Toivelinnaa (Vilho Rikka). Rakennuskokonaisuuden suunnitelmat mahdollistivat alun perinkin vaiheittain rakentamisen. Ensimmäisen rakennusvaiheen maantasokerrokseen sijoittuivat yhden luokkatilan lisäksi eteistilat sekä voimistelusalali. 2. ja 3. kerroksessa sijaitsi kummassakin neljä luokkatilaa. Etelään suuntautuvan julkisivun ikkunaryhmät osoittavat luokkatilojen sijainnin. Rakennuksen pohjoissivulla sijaitsi tiloja yhdistävä käytävä. Käytävän molemmissa päissä sijaitsivat leveät portaikot sekä portaikkojen vertikaaliset ikkunauhat. Kellarikerrokseen sijoittuivat teknisten tilojen lisäksi wc-tilat sekä tyttöjen ja poikien pukuhuoneet.

POHJAPIIRUSTUS 1.KRS

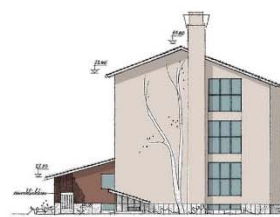
JULKISIVU ETEÄÄN

JULKISIVU POHJOISEEN

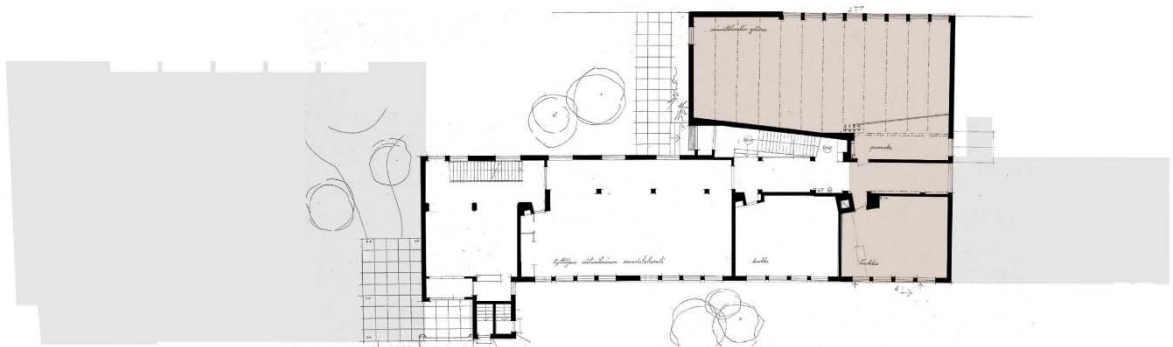
JULKISIVU LÄNTEEN

JULKISIVU ITÄÄN

TOINEN RAKENNUSVAIHE 1956 (1:650)

Toisessa rakennusvaiheessa koulua laajennettiin itään sairaalan suuntaan. Laajennuksen kellarikerrokseen sijoittui uusi muodoltaan ja korkeudeltaan käyttökelpoisempi voimistelusalali sekä lisäksi veistoluokka. Muihin kerroksiin uusia luokkia tuli viisi. Lisäksi ylempiin kerroksiin rakennettiin käsityö- ja piirustusluokka, luonnonhistorian luokka sekä uusi opettajien huone. Sisätiloiltaan, rakennustekniikaltaan sekä julkisivuiltaan laajennus mukaili tarkasti ensimmäisen rakennusvaiheen antamaa suuntaa. Julkisivuissa merkille pantavaa on uuden voimistelusalalin yläosan pohjoiseen suuntautuva laaja ikkunarivistö.

POHJAPIIRUSTUS 1.KRS

JULKISIVU ETEÄÄN

JULKISIVU POHJOISEEN

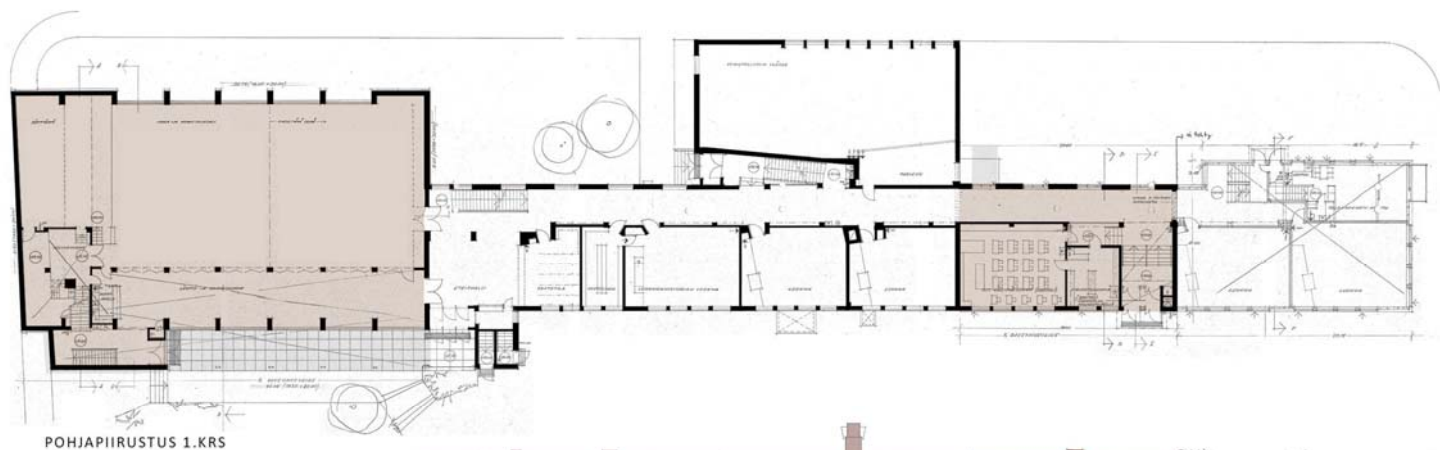
JULKISIVU LÄNTEEN

JULKISIVU ITÄÄN

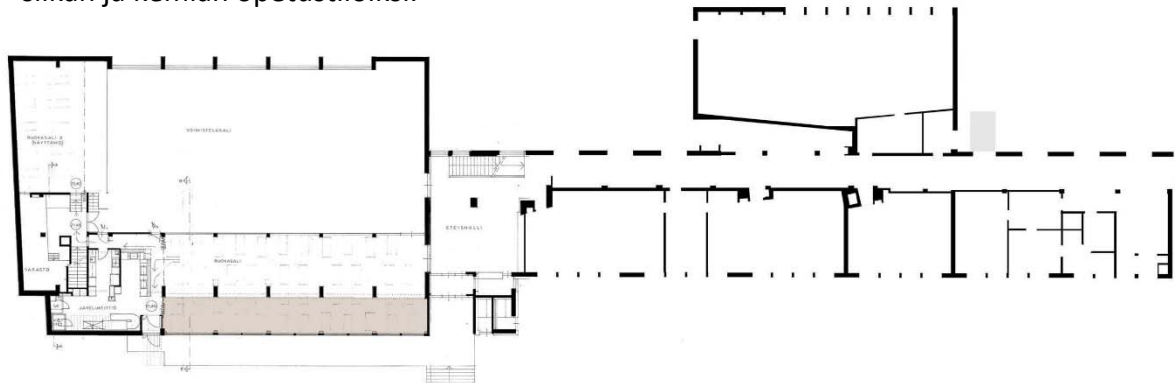
KOLMAS RAKENNUSVAIHE 1959 (1:650)

Kolmannen rakennusvaiheen näkyvin osuus on lännen suuntaan toteutettu uusi juhla- ja voimistelusalali. Salin perälle rakennettiin näyttämö ja sivulle ”lämpiö- ja aamiaishuone” (ruokala). Laajennuksen kellariin sijoittui pukuhuoneita, varastoja, teknisiä tiloja sekä laululuokka. Juhlasalin käyttömahdollisuuksia lisäsi suuri parvi- / katsomotaso. Juhlasalilaajennuksen lisäksi olevaa koulua laajennettiin myös idän suuntaan uusilla luokkatiloilla. Poikien käsityöluokka sijoittui kellariin ja tyttöjen ensimmäiseen kerrokseen. Toiseen ja kolmanteen kerrokseen sijoittui kaksi luokkaa kumpaankin. Laajennuksen lupakuviin on lisäksi laadittu neljännen rakennusvaiheen suunnitelmat, joissa koulu laajeni idän suuntaan entisestään uusilla luokkatiloilla, opetuskeittiöllä sekä mm. talonmiehen asunnolla. Suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet.

RUOKALAN LAAJENNUS 1976 (1:650)

Koulun ruokalaa laajennettiin etelän suuntaan 1976. Aiemmin ulkoseinää jäsentänyt kantava pilarilinja jäi ruokalan sisätilaan uuden puurakenteisen ulkoseinän toteutuessa. Samalla saapumista koulun pääsisäänkäynnille muutettiin suoraviivaisemmaksi. Samana vuonna rakennuksen itäpäädyssä pohjakerroksessa olevat käsityöluokat muutettiin fysiikan ja kemian opetustiloiksi.

POHJAPIIRUSTUS 1.KRS

JULKISIVU ETEÄÄN

ILMANVAIHTOKONEET JA AUDITORIO 1997

1990 luvulla koulurakennukseen tehtiin useampiakin pienehköjä väliseinämuutoksia. Muutokset sijoittuvat lähinnä opettajien huoneeseen sekä rakennuksen itäpäädyssä oleviin luokkatiloihin. 1997 rakennukseen lisättiin koneellinen ilmanvaihto. Konehuoneet nousivat entisen vesikaton yläpuolelle. Samana vuonna vanha toisessa rakennusvaiheessa toteutettu voimistelusalali muutettiin auditoriotilaksi.

Kuvateksti: Koulurakennuksen vesikaton yläpuolelle nousi kaksi varsin kookasta ilmanvaihtokonehuonetta vuonna 1997. Samana vuonna entinen voimistelusalali muutettiin nousevaksi auditorioksi.

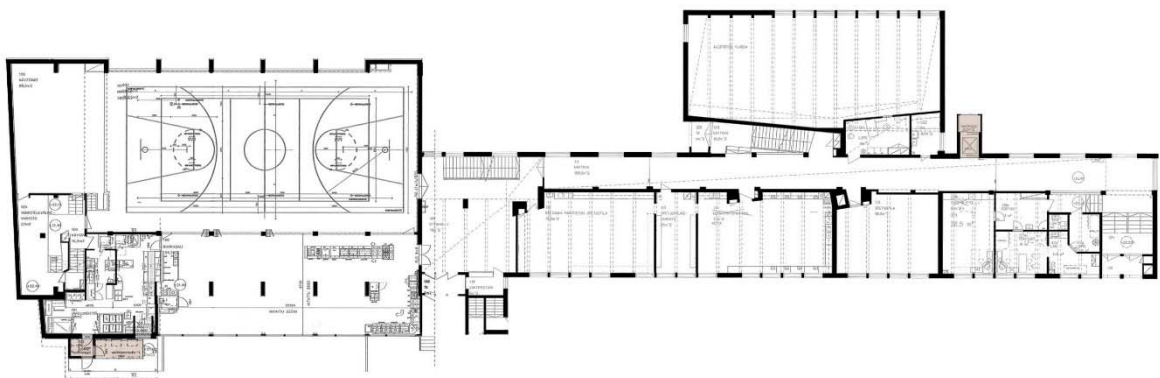

HISSITORNI 2006 (1:650)

Vuonna 2006 toteutettiin koulurakennuksen pohjoiselle sivulle rungon ulkopuolinen lasi- ja metallirakenteinen hissitorni. Hissin avulla valtaosa keskeisistä tiloista muuttui esteettömäksi.

KEITTIÖN JÄRJESTELYJÄ 2013 (1:650)

Koulurakennuksen keittiö uudistettiin 2013. Muutosten myötä lastauslaituria levennettiin ja olevan rungon ulkopuolelle rakennettiin tuulikaappi. Viimeisimpinä koulurakennuksen kehityshankkeina 2017 rakennettiin koulun pihamaan läntiselle reunalle talousrakennus ja jätekatos. (Kuvassa alla 2006 rakennettu hissitorni lähellä rakennuksen koilliskulmaa sekä keittiön muutoksia rakennuksen lounaiskulmassa.)

POHJAPIIRUSTUS 1.KRS

Kuvateksti: Vuonna 2006 rakennettu hissitorni kohoaa koulurakennuksen pohjoisella ulkoseinällä. Vuonna 2013 uudistettiin koulun keittiötä lastausalueineen. Tekniset muutokset, konehuoneet, hissitornit ja lastausrakenteet heijastuvat myös rakennuksen ulkopuolelle heikentäen pääsääntöisesti kokonaisuuden rakennustaiteellisia arvoja.

